

Pie autoceļiem, mužām un parkos ne reti slejas skaistas koku rindas jeb alejas, kas tā vien atgādina pastkartītes skatus un liek nevijus iedomāties, kad un kādam nolūkam senā pagātnē tās stādītas. Lai arī liela daļa no tām ir aizsargājamas, ne viena vien aleja lemta aizmirstība. Lai situāciju uzlabot, Dabas aizsardzības pārvalde uzņemusies vērienīgus aleju sakārtošanas darbus.

Veckoku rindu vērtība

Alejas ir viens no aizsargājamo teritoriju veidiem jeb tiem, tādēļ to labātības pārraudzība ir Dabas aizsardzības pārvaldes zīpā. Tas gan noteik sadarībā ar aleju īpašniekiem. "Pārvaldei nepieder neviens aleja, lielākoties tās ir pašvaldību vai privātpersonu īpašumā. Aizsargājamo teritoriju status Latvijā piešķirts pavism 63 alejām. Nerunājot par vērtīgajiem kokiem, šīs vietas kalpo arī par aizsargājamo sugu dzīvotnēm, arī vienai no nozīmīgākajām bezmugurkaulnieku sugām – lapkoku praulgrauzim. Latvija Eiropas līmenī uzņemusies saistības pret šo sugu un solījusi nodrošināt labvēlīgu dzīves apstākļus. Alejas ir koku sencīši jeb veckoku rindas, kas sastāv no lapu kokiem – ozoliem, liepām, kļavām, ošiem. Tieši vecie lapu koki ir mīlākā praulgraužu mājvieta. Tad nu sanāk divi vienā – aizsargājama teritorija un sugars, kas tur mīt," skaidra Dabas aizsardzības pārvaldes pārstāve un projekta vadītāja Inga Hoņavko.

Pirms kopšanas darbu uzsākšanas arboristi secinājuši, ka aleju stāvoklis Latvijā ir joti atšķirīgs. Ir koptas alejas vai to posmi, vai tajos tiek veikti vismaz neatliekami darbi, lai novērstu bīstamās situācijas apdzīvotās vietās un pie nozīmīgiem ceļiem. Taču ir arī aleju posmi, kuros būtiski kopšanas darbi līdz šim nav īstenoti, un to stāvoklis daudzviet bijis joti slīkts.

Pēdējo divu gadu laikā arboristi sakopuši apmēram 3600 koku. Lielākā daļa sakopto aleju atrodas Zemgalē (Bēnes, Blankenfeldes, Bukaču, Lielplātones, Lubāneces, Iecavas un Elejas alejas), Vidzemē ir sakopta Raiskuma un Lubānas-Meirānu aleja, bet Kurzemē – Popes, Kalētu, Jaunmoku un Vecmoku alejas. Darbi aizņēma vairāk nekā 13 tūkstošus darba stundu un izmaksāja 400 000 euro. To-

mēr tas bijis tā vērts, jo sevišķi tādēļ, ka tādējādi nodrošināta aleju ilgtīgība, tās kļuvušas noturīgākas pret vētrām un citiem nelabvēlīgiem laikapstākļiem.

Kā noteik aleju sakopšanu?

"Parasti sākam ar koku novertešanu, visiem kokiem tiek veikta inventarizācija. Pētām stāvokli, vitalitāti, visus parametrus (garums, platumis, resnumus), ir vāi nav bojājumi, slimības un vāi vispār koks vēl ir dzīvotspējīgs. Daudzi koki sasirguši ar ošu vai gobu slimību un nokalnuši.

Lielauces aleja ar izkoptu ceļa profili un iegūtu tuneljveida skatu.

Lubānas-Meirānu aleja, kur tiek veikta sauso un bojāto zaru izķāršana.

Sabiedrības vēlme pālīdzēt

Speciālisti gan iesaka neiesaistīties aleju pašrocīgā kopšanā, jo tur būtu vajadzīgs arborista pārējums. Bez speciālista piesaistes cilvēki var izķārēt pārkārtīgi augošos krūmājus, lai aleja neievēr. Jaunu koku sējēji un krūmi nomāc alejas kokus un degradē to aiznivisno vērtību. "Piemēram, jaunmoku aleja, Lubāneces, Iecavas un Elejas alejas", Vidzemē ir sakopta Raiskuma un Lubānas-Meirānu aleja, bet Kurzemē – Popes, Kalētu, Jaunmoku un Vecmoku alejas. Darbi aizņēma vairāk nekā 13 tūkstošus darba stundu un satiksmes drošību. To-

tie var izgāzties. Izdzīvotāji varētu padomāt arī par šo jautājumu: koki gar cejmālām senāk stādīti, lai samazinātu putekļu apjomu, augsnē eroziju un aizturētu vēju pūsto sniegus, tiebīji funkcionāla nozīme. Žaļā zona zem koku vainagiem nebūtu aiztiektama, tas ir joti svārīgi," iesaka Dabas aizsardzības pārvaldes pārstāve.

Katrai sava raksturs

I. Hoņavko novērojusi, ka sakoptās koku rindas esot gana dažādas, katrai no tām nepieciešams īpašs redzējums un rūpes. Garākā bijusi Lubānas-Meirāna aleja, kas sastāv no aptuveni 700 kokiem. Savus izaicinājumus metusi Vecmoku Holandes liepu aleja, kas ved no muižas uz kapiem. Skaita no ainaviskākiem viedokļiem, bet ārkārtīgi augstiem kokiem, to augstums pārsniedz 25 metrus. "Tas nozīmē, ka nepieciešami joti augsti pacēlāji, bet tajā pašā laikā tur ir joti šauri ceļi, kas rada papildu grūtības. No ainaviskākajām alejām, kas ir arī bioloģiski vērtīgas, jāmin Raiskuma aleja. Vienā no kokiem kopšanas laikā ligzdoja stārkis, to koku nedrīkstēja aiztikt, tāpat Raiskuma koks sastāpām lapkoku praulgrauzī.

Jaunas alejas gan Dabas aizsardzības pārvalde nav uzzīmējusi, sistēmās nostiprinātās koku sākums tiek noturētas un nenolūst. Laikus izzāgējot bīstamas un sausas zarus, vētrā nenotiek "zaru lietus", kas var apdraudēt cilvēkus, īpašumus un satiksmes drošību.